

De generaals willen kaarten

Hans Bonte

Sevi-stafmedewerker

Succesvolle gemeenteraadsverkiezingen in een aantal Vlaamse provinciesteden kunnen dit najaar een grondige verschuiving teweegbrengen aan de top van de SP. Alle SP-ministers - met Luc Van den Bossche en Rufin Grijp als uitzondering - ambiëren een zitje in het stadhuis. Recent gaf ook Frank Vandenbroucke te kennen dat hij het burgemeesterschap van Zichem wel ziet zitten. Er wordt al smalend gezegd dat de SP als zet tegen de 'Partij van de Burger' resoluut kiest voor de 'Partij van de Burgemeesters'.

De lokroep van de gemeente

Ik wil geen kolommen vullen met speculaties wie wie zal opvolgen of wie nu het meest kans maakt om ook effectief de burgemeestersjerp om te gorden na de lokale stembusgang. Een vraag die mij meer bezighoudt is waarom mensen als Louis Tobback, Willy Claes, Norbert De Batselier en Leona Detiège hun nationaal of gewestelijk ambt willen inruilen voor het lokale werk? En waarom ruilt onze 'sociale en fiscale waakhond' in de regering, Freddy Willockx, zijn opdracht in het kabinet in voor een anoniem lidmaatschap bij de grootste fractie van een quasi-machteloos Europees parlement? En belangrijker nog dan het waarom is de vraag welke gevolgen die keuzes hebben voor de partijvernieuwing en de zoektocht naar een progressieve hergroepering.

De motivatie van de SP-coryfeeën om burgemeester te worden is wellicht van persoon tot persoon verschillend. Toch zijn er ongetwijfeld ook gemeenschappelijke drijfveren aanwezig. Ik zie twee gemeenschappelijke elementen. Wie moegeterd en uitgekeken is op de Brusselse politiek enerzijds, en een grondige twijfel heeft over de toekomst van de partij en haar opdracht anderzijds, werpt allicht gemakkelijker de handdoek in de ring. Dat leren we bijvoorbeeld uit het spraakmakende *HUMO*-interview met Nor-

bert De Batselier onder de opgeblazen titel: 'Begin volgende eeuw bestaat de SP niet meer' (*HUMO*, 25 maart '94). Belangrijker dan de titel is de analyse die 'de beste leefmilieuminister ooit' (dixit AGALEV) maakt over de journalistieke benadering én de mediatisering van de politiek. Het zijn meer bepaald "de beweging vanuit de journalistiek om de politiek te vervangen" en de fixatie van journalisten op schandalen, overloperij, corruptie... die het ideologische boegbeeld van de partij doen vluchten naar Dendermonde. Op het lokale niveau is dat probleem minder belangrijk, omdat de mensen daar dichterbij de beleidsmensen staan.

Freddy Willockx sluit zich nauwkeurig aan bij de analyse van De Batselier, maar voegt er als nieuwbakken Europees parlamentslid een hoop redenen aan toe waarom Europa zo belangrijk is. En het klopt, een nuchtere analyse van de huidige maatschappelijke problemen leert dat we meer en meer nood hebben aan een supra-nationale aanpak. "Op mijn terreinen, het budget, fiscaliteit en sociale kwesties heb ik meermaals ervaren dat het verhaal niet langer Belgisch maar Europees is", zegt Willockx in *Knack* (27 april '94). In hetzelfde interview voorspelt hij de vorming van één grote progressieve familie, tegen ten laatste begin '96.

Van Louis Tobback is algemeen geweten dat hij de afbouw van zijn politieke carrière 'plant'. Meermaals heeft hij aangekondigd dat het niet aan hem besteed is om op pensioenleeftijd nog een nationaal mandaat te vervullen. Het Leuvense burgemeesterschap zou mooi in die planning passen. Tobback is ook diegene die beweert dat samenlevingsproblemen het best vanuit het gemeentehuis kunnen worden aangepakt. Een slecht georganiseerde huisvuilophaaldienst zorgt voor ongenoegen dat leidt naar onverdraagzaamheid. Er schuilt dus een belangrijke

socialistische uitdaging in het goed organiseren van dergelijke diensten. Toch spelen blijkbaar ook nationale frustraties een rol. De traagheid waarmee regeringsbeslissingen zichtbare resultaten opleveren steken schril af tegen de directe resultaten die je op lokaal niveau ziet (*Knack*, 1 juni '94).

Wat de motivatie is van Frank Vandenbroucke, Willy Claes en Leona Detiège, is vooralsnog minder duidelijk. De bekommernis om een goed stedelijk of gemeentelijk beleid zal er ongetwijfeld deel van uitmaken. Wat er ook van zij, de koerswijziging richting gemeente- of stadhuis is duidelijk genoeg. De diverse politieke bewegingen daarvoor zijn minder goed afgelijnd. De operatie is alvast weinig of niet geïnspireerd door een analyse omtrent de uitvoering van het politieke project waarvoor de SP staat. Zowat de totale inhoud van de vijfkamp waarvoor de SP wenst te vechten - tewerkstelling, sociale zekerheid, veiligheid, rechtszekerheid en verdraagzaamheid - veronderstelt immers in eerste instantie beslissingen op federaal en Vlaams niveau. Zelfs de meest verlichte burgemeesters zijn op die punten zo goed als machteloos. Tenzij ze zich in de toekomst ook actief zullen inzetten in 'Brussel'.

Herverkaveling

Er beweegt wat in het politieke landschap in Vlaanderen: de termen 'herverkaveling', 'herbebossing' en 'progressieve frontvorming' zijn niet meer uit de lucht. Het progressieve kamp ziet al een politieke dualisering tot stand komen: langs de ene kant een verzameling van 'rechts' - met de VLD als spil - die staat voor een op individuele leest geschoeide samenleving, langs de andere kant de verzameling progressieve krachten die solidariteit als gemeenschappelijk idee hebben en ruimte laten voor het 'maatschappelijk' middenveld. In dat perspectief werden de recente 1 mei-boodschappen en Rerum Novarum-toespraken direct vertaald als voorzichtige liefdesverklaringen. Maar het water is nog te diep. Het is blijkbaar zoeken geblazen naar een platform waarop de linkervleugel van de CVP (onder impuls van het ACW), het ABVV én het ACV, de SP, AGALEV en het progressieve restant

van de VU elkaar kunnen vinden. Freddy Willockx heeft wellicht gelijk dat de huidige electorale periode die zoektocht ernstig bemoeilijkt. Hij heeft ook gelijk wanneer hij stelt dat quasi alle partners te veel geschiedenis met zich meeslepen en dat een extra stimulans zal moeten komen uit 'onverdachte hoek': "een groot progressief, iemand met voldoende gezag - niet eens een socialist - zal dat blanco blad volschrijven met een nieuw program" (*Knack*, 27 april '94).

Dat de huidige SP-leiding uit de ministeriële cenakels wenst terug te treden is één zaak. Hun engagement in de partijvernieuwing is er een andere. De herschikking van het progressieve landschap stelt de SP voor grote uitdagingen. Een politieke herverkaveling ter linkerzijde zonder de SP zou een politieke verarming betekenen. Ze telt te veel progressieve elementen in haar rangen en heeft te veel valabele voorstellen voor de huidige maatschappelijke problemen om op het appél te ontbreken. Een herverkaveling zonder de SP zal dan ook weinig succesvol zijn. Toch is haar deelname aan die herverkaveling geen evidentie.

Drie geboden

Wie ook het heft in handen heeft - hetzij de burgemeesters-zwaargewichten, hetzij een groep nieuwlichters - zal met drie elementen rekening moeten houden.

Ten eerste kan en mag een nieuwe politieke beweging of partij niet gezien worden als een optelsom van de electorale aanhang van reeds bestaande sociale bewegingen en/of partijen. Concreter: het is niet omdat Peirens of Rombouts zich op Hemelvaartsdag verbaal (enigszins) distantiëren van hun traditionele zusterpartij dat dat een grote electorale verschuiving teweeg zal brengen. Evenmin hebben liefdesverklaringen van verantwoordelijken direct tot gevolg dat hun respectievelijke basissen elkaar in de armen vallen. Die signalen zijn hoogstens het gevolg van een herverkavelingsbeweging die zich op lange termijn voltrekt en die ook af te lezen valt uit het schuivende electoraat van de ACV- en ABVV-leden. De fundamentele trend is dat de kiezer zich meer en meer afwendt van de traditionele partijen. Het is daarbij afwachten of de VLD haar

imago van 'nieuwe partij' ook na de verkiezingen zal kunnen hooghouden. Zeker in het geval ze bestuursverantwoordelijkheid neemt, wordt dit met haar oertraditioneel neo-liberaal programma een helse klus.

Bij de zoektocht naar een progressieve hergroepering maakt men best een onderscheid tussen een electorale en een inhoudelijke benadering. Het uitgangspunt is vandaag te vaak de vaststelling dat het politieke landschap te versplinterd is om nog een degelijk bestuur toe te laten. De nieuwe politieke formatie wordt dan gezien als een 'coalitie' van 'progressieve' bewegingen waarbij de gemeenschappelijke politieke inhoud minder belangrijk wordt dan de gezamenlijke electorale macht. Dat is een magere herverkaveling die enigszins doet denken aan de VLD-aanpak. De nieuwe formatie wordt dan een kiesvereniging zonder politieke body. En de maatschappelijke problemen van vandaag vragen juist bijzonder veel body. Een gemeenschappelijk politiek project dat echte antwoorden formuleert op de problemen die de mensen ervaren, is de enige garantie op duurzaam succes.

Ten tweede zal de SP, wil ze een rol van betekenis spelen bij de politieke herverkaveling, haar bekrompenheid moeten afleggen en zichzelf nog fors moeten omkneden. Als antwoord op de zware klap van 24 november 1991 is reeds veel gebeurd: de Domino's kwamen en bléven, een grootscheeps referendum leerde ons onze achterban kennen, er werden een reeks open hearings georganiseerd, en bovenal... het langverwachte 'ideologisch' congres zorgde voor een inhoudelijke herbronning. Het is echter de vraag of dat alles voldoende is. Mijn antwoord daarop is: bijlange niet! De weg die nog afgelegd moet worden vooraleer de SP in dat progressief project haar weg kan vinden, is nog lang. Dat geldt zowel voor de inhoud als voor de politieke stijl. Eerst het stijlprobleem: Mark Elchardus heeft gelijk wanneer hij stelt dat de SP haar hautaine houding ten opzichte van haar traditionele travaillistische aanhang moet afleggen (*De Morgen*, 14 mei '94). Alle egoïstische reflexen bij de eigen achterban afdoen als het resultaat van corporatistische vakbondsinvloed is de waarheid trouwens geweld aandoen. Vakbondsmilitanten en

vakbondsleden kunnen stilaan putten uit een waslijst van ongenueanceerde uitspraken van SP-toppolitici die hun op zijn zachtst gezegd in het verkeerde keelgat zijn geschoten.

Maar ook inhoudelijk blijven nog een aantal vragen open. De meest cruciale daarvan lijkt mij de vraag wat de SP van zin is om in periodes van schaarste - de tijd van ongebreidelde groei is trouwens definitief voorbij - te doen aan de steeds groeiende inkomenskloof tussen arm en rijk, tussen arbeid en vermogen. Een rechtvaardige inkomensverdeling is alvast één element dat toegevoegd moet worden aan de vijfkamp. Er zijn er ongetwijfeld nog andere. Hoe dan ook, de SP zou best vooraf goed weten wat ze op het blanco blad wil geschreven zien.

Ten derde moet de partij waken over haar geloofwaardigheid. Pleiten voor solidariteit en verdraagzaamheid en tegelijk weigeren deel te nemen aan een brede manifestatie als Hand-in-Hand gaan niet samen. Voor de publieke opinie - voor wie is een dergelijke solidariteitsactie anders bedoeld? - wordt de SP daardoor een oertraditionele partij die een struikelsteentje in het platform heeft gevonden. De partij heeft zich daarmee gedistantieerd van vele progressieve verenigingen en jongerenorganisaties. Er zijn nog andere voorbeelden. Beweren dat er een wereld van verschil is tussen de aanpak van de VLD en die van de SP, maar intussen her en der in het Vlaamse land wel op zoek gaan naar werkbare lokale bestuurscoalities, is ook weinig bevorderlijk voor de geloofwaardigheid, temeer omdat het aantal progressieve allianties op gemeentelijk niveau vooralsnog zeer beperkt bleef. Onder meer in Dendermonde, Grimbergen, Torhout en Nevele slaagt de SP er wel in om voor de stembuslag reeds concrete afspraken te maken met andere progressieve fracties.

En wat heeft de SP gedaan om bij haar eigen achterban - van leden tot bestuursleden en afdelingsvoorzitters - het racisme aan te pakken? De meest frustrerende vaststelling uit het referendum was zondermeer dat onze achterban verziekt is door onverdraagzaamheid en puur racisme, een kanker die vandaag nog blijft verderwoekeren, een prachtig initiatief als de Anne Frank-tentoonstelling ten spijt.

En waar blijft de geloofwaardigheid van het vernieuwingscredo van onze partij wanneer de luttele Antwerpse vernieuwers platgewalst worden door de lokale baronnieën met hun autobussendictatuur? Het gevaar is reëel dat de SP als ongeloofwaardige en dus onbetrouwbare partner zal geweerd worden. Daardoor dreigt van de zo noodzakelijke progressieve frontvorming niets in huis te komen.

Een rondje kaarten

Dat een politieke heroriëntering - waar we willens nillens naar toe gaan - gedeeltelijk moet gebeuren met nieuw politiek personeel is logisch. De SP-top kan best wat verjonging gebruiken om de discussie met anderen aan te gaan. Wat minder wenselijk is, is dat de volledige top van de partij in volle electorale periode duidelijk kiest voor het stadhuis, terwijl twee belangrijke ministers niet nalaten om het einde van de partij te voorspellen. De top geeft daardoor de indruk weinig of niet gemotiveerd te zijn om haar eigen programma uit te voeren. Zo wordt het natuurlijk bijzonder moeilijk om mensen te overtuigen voor

de SP te stemmen. Het blijft bovendien bijzonder onduidelijk in welke mate de huidige SP-leiding zich zal engageren in de noodzakelijke vernieuwing van de partij en het politieke landschap. Of zijn die belangrijke opdrachten voor haar opvolgers bestemd?

De 'trek naar de stad' lijkt mij niet alleen te wijten aan de aantrekkingskracht van de stadhuizen. Ze doet mij denken aan de vele kaartercafés die onze Vlaamse gemeenten rijk zijn. Na een lange, slopende carrière en onder het motto 'na de arbeid, de rust' vindt men er de gezelligheid van de meest nabije vrienden terug. De generaals van de SP^o willen blijkbaar kaartspelen. Ze hebben het wellicht verdiend, maar laten ze zich niet geroepen voelen om eerst nog het licht uit te knippen. Er moet nog te veel werk worden verzet. Ik hoop dat de vlucht in het kaartspel geen uiting is van onwil of onvermogen om mee te helpen puinruimen. Het zou immers bijzonder spijtig zijn voor progressief Vlaanderen als de SP niet mee aan tafel zou zitten wanneer de krijtlijnen van een nieuwe brede progressieve partij op papier worden gezet.